

Sterven voor benzine? (1990)

Sieth Delhaas

Hervormd Nederland, 22 september 1990

Tissa: 'Europese en Amerikaanse vredesbewegingen, waarom zijn jullie zo stil? Waarom laten intellectuele, culturele en godsdienstige leiders niets van zich horen? Waarom protesteert de vrouwenbeweging niet?'

Het zijn vragen die de Aziatische econoom, socioloog en bevrijdingstheoloog Tissa Balasuriya uit Sri Lanka zich heeft gesteld toen hij tijdens het uitbreken van de Golfcrisis in Amerika was. Diezelfde vragen heeft hij voorgelegd aan een aantal vrienden tijdens een bezoek aan Nederland. Hij hoopt dat zowel de bevolking van Europa en de VS als de kerken hun stem zullen verheffen.

Tijdens zijn verblijf in de VS heeft Balasuriya zich verbaasd over het uitblijven van een morele discussie over de Golfcrisis. Ook de kerken houden zich bijzonder stil.

Tissa: 'Dat is des te boeiender omdat juist zij zich doorgaans opwerpen in zaken van moraal en menselijk leven. Veel media hebben nauwelijks serieuze achtergrondinformatie gegeven over de geschiedenis van de nationale staten in de Golf als gevolg van het Europese kolonialisme, of over de oorzaken van het conflict tussen Irak en Koeweit. Intussen is er wel een stemmingkwekerij gaande tegen Saddam Hoessein, alsof hij de incarnatie is van het kwaad. Hij wordt zelfs vergeleken met Hitler. Een cartoonist liet zien dat het Amerikaanse volk al jarenlang wordt geleerd zijn buitenlandse tegenstanders te haten als het grootste kwaad dat ooit heeft bestaan. In dat rijtje passen: het communisme, Fidel Castro, Ghadafi, Noriega en als het zo uitkomt worden deze aartsvijanden ook door de VS gesteund.'

Pax Christie

Balasuriya, lid van de rooms-katholieke kerk en op Sri Lanka directeur van het Centrum voor maatschappij en godsdienst, zegt dat hij gelukkig en dankbaar is met een verklaring die de afdeling van Pax Christi in de VS heeft gegeven. Zij waarschuwt daarin op een niet mis te verstane manier tegen de militaire acties in de Perzische Golf en stelt vragen over de ethische kant van het conflict en een eventuele oorlog.

Pax Christi zegt dat het onmiddellijke machtsvertoon van de VS geen laatste toevlucht was. Zij hebben een organisatie als de Verenigde Naties niet gebruikt als instrument om te onderhandelen over een vreedzame regeling van het conflict. Pax Christi vraagt zich af of er trouwens wel aanleiding is voor een militaire actie: 'Staan de nationale veiligheidsbelangen van de VS wel op het spel of gebruiken wij onze militaire macht om de vrije toevlucht van olie naar de VS te garanderen?' De vredesorganisatie noemt de VS een natie die een onevenredig deel van de wereldhulpbronnen verbruikt. 'Om onze oliebelangen en onze levensstijl te beschermen bedreigen we onschuldige levens met een bloedbad.'

Naast andere opmerkingen constateert Pax Christi dat er veel gepraat wordt over het mogelijke gebruik door Irak van chemische wapens, maar er wordt niets gehoord over de dreiging voor de Iraakse steden om door de VS bedolven te worden onder een regen van bommen en over het eventuele gebruik van nucleaire wapens.

Pax Christi richt zich met haar vragen tot de bisschoppen. Mogen katholieken wel deelnemen aan het willekeurig doden van onbewapende Iraakse burgers? 'Hoe', is Pax Christi benieuwd te weten, 'zult u de vragen van katholieke gelovigen beantwoorden, als er bevel wordt gegeven nucleaire wapens te gebruiken in dit conflict?'

'Het belangrijkste van de Pax-Christi-verklaring', vindt Balasuriya, 'is dat de Amerikaanse bevolking bij de beslissingen over de Golfcrisis wordt betrokken.' Maar de bevrijdingstheoloog en econoom heeft zelf ook nog een aantal punten die hij onder de aandacht van de Europese en de Amerikaanse burgers wil brengen.

Tissa: 'Ik keur de invasie van Irak in Koeweit niet goed en Saddam Hoessein vind ik geen rechtvaardig leider. Hij is verantwoordelijk voor veel gruwelen in zijn land. In het algemeen zijn de regeringsleiders in dat gebied verre van democratisch of bezorgd om mensenrechten. Zij buiten hun bevolking en de landen die olie van hen kopen uit. De koninklijke families en de emirs zijn een zware last voor de burgers. Maar toevallig steunden de VS Saddam Hoessein van Irak voordien wel in de oorlog tegen Iran. En vóór die tijd werd de corrupte en wrede sjah van Iran in de watten gelegd door de VS. De openlijke steun van de CIA voor guerrillagroepen in Koeweit moet waarschijnlijk de toevoer van wapens in dat gebied rechtvaardigen en het conflict nog jaren gaande houden.'

Het olieverbruik door de VS is niet te billijken, rekening houdend met de situatie in de wereld en de beperkte voorraden. De VS verbruiken veertig procent van de olie die in de wereld wordt geproduceerd en zestig procent daarvan wordt gebruikt om mensen en goederen te vervoeren.

"Onze auto's rijden 1.250 miljard mijl per jaar, bijna zo veel als alle overige auto's in de wereld bij elkaar", schrijft Ellen Goodman van de Washington Post in een artikel dat zij de kop heeft gegeven *Oorlog voeren om dat wat we verspillen*. Deze olieverspilling mag niet doorgaan. Het olietekort in de wereld zal binnen afzienbare tijd tot ernstige crisissituaties leiden. De rijke 'ontwikkelde' wereld wil de toevoer van olie voor haar economie veilig stellen. Daarvoor wendt die wereld nobele principes voor van geciviliseerd gedrag, maar wenst geen rekening te houden met arme mensen elders in de wereld.

De handel en het verbruik van olie zouden geregeld moeten worden door de wereldbevolking, om nog meer gewapende conflicten over deze energiebron te voorkomen. Macht is niet de weg om dit probleem te regelen en olie is zo belangrijk dat het niet aan militaire macht mag en kan worden overgelaten. De huidige crisis moet door mensen van goede wil worden benut om aandacht te vragen voor de controle van alle schaarse hulpbronnen waar ook ter wereld.

Ingrijpen van de Verenigde Naties is noodzakelijk – niet alleen maar om de status quo van vóór de invasie in Koeweit te herstellen – maar om het probleem van oliereserves en prijzen aan te pakken. Het onvermogen van de derde wereld om haar buitenlandse schulden te betalen is grotendeels te wijten aan de enorme stijging van de olieprijs sinds 1973.’

Tissa vervolgt: ‘Er kan in die landen geen stabiele ontwikkeling komen als handelsvoorwaarden voor de belangrijkste producten overgelaten worden aan de vrije markt van de ‘oligopolies’ en hun machtsspel. Een oplossing als een Algemeen Fonds en buffervoorraden onder internationale controle, zoals voorgesteld door de Unctad in de jaren zeventig, lijkt vandaag meer dan noodzakelijk.

Als de Veiligheidsraad van de VN door de grote machten onder druk wordt gezet om in hun voordeel beslissingen te nemen, en als de VN zich niet bekommeren om rechtvaardigheid dan falen zij in hun verantwoordelijkheid voor de wereldvrede.

Wat de VS zelf betreft: de uitgaven voor de uitbouw van hun militaire macht zal hun geen nieuwe welvaart brengen maar wel demoralisatie en lijden binnen en onder mensen die bij de strijdkrachten betrokken zijn. Als de miljarden dollars die nu aan het ‘Desert Shield’ in de Golf worden besteed, zouden worden geïnvesteerd om het openbare vervoer en het transport in de VS op te lappen, dan zouden de olie-importen en de vervuiling van de steden belangrijk verminderen.

Het zou bovendien een verandering in levensstijl bevorderen die noodzakelijk is om opgewassen te zijn tegen de wereldwijde ecologische crisis die gaande is. De elf miljard dollars die de VS dit jaar nog uitgeven aan militaire doeleinden zouden besteed kunnen worden om de ontwikkeling van vele in verval geraakte binnensteden op te pakken, waardoor vele werkloze en gefrustreerde jongeren aan het werk zouden kunnen. Ook de gezondheids-, scholings- en welzijnsprogramma's die nu verwaarloosd worden in de VS zouden met dat geld kunnen worden uitgevoerd.’

Hoe komen de VS en hun bondgenoten aan het geld voor al dit wapengeweld? Is het niet voor een groot deel afkomstig uit oneerlijke handel die arme landen en volken uitbuit? Is dit een moreel verantwoord gebruik van hulpbronnen?

Tissa: ‘De grote machten zouden zich bij het nemen van hun beslissingen ook eens moeten bekommeren om de ruim één miljoen buitenlanders die vastzitten in Koeweit en Irak. Bij de negentigduizend Sri Lankezen in Koeweit en de tienduizend in Irak gaat het vooral om vrouwen. Zij zijn naar die landen getrokken om niet alleen in hun eigen levensonderhoud te voorzien maar ook in dat van hun achtergebleven families die in zeer behoeftige omstandigheden leven. Verder zijn er onder de buitenlanders die niet weg kunnen 43.000 Filippijnen, 59.000 Bangladeshi, 87.000 Pakistani, 167.000 Indiërs en 300.000 Palestijnen.

Ik kan me voorstellen dat de VS zich zorgen maken om hun drieduizend burgers die daar zitten, maar hoeveel zorg is er om de Iraakse en Koeweitse burgers die getroffen worden door de economische blokkade?

Enige honderdduizenden migrantenarbeiders uit Azië en Egypte zijn gestrand in vluchtelingenkampen in Jordanië. Zij hebben geen enkele kans om terug te keren naar hun land door gebrek aan geld en transportmogelijkheden.

De manier waarop de VS politiek bedrijven toont dat levens van Amerikanen tellen, maar levens van miljoenen arme Aziaten en Afrikanen die in het conflict betrokken zijn, niet. Het lijkt er zelfs op dat Amerika en zijn bondgenoten hopen dat het leed van de derdewereldbevolking deze landen zal aanzetten Irak te dwingen zich terug te trekken uit Koeweit. Dit misbruik van burgerlachtoffers is een morele kwestie, die het geweten aangaat van zowel de Amerikaanse bevolking als dat van de Europese bondgenoten.

Als gevolg van de economische blokkade van Irak lijden ook arme landen, zoals mijn eigen land Sri Lanka, verlies. Irak was een belangrijke importeur van onze thee. Thee is onze grootste bron om aan vreemde valuta te komen. Wij moeten nu meer betalen, niet alleen voor geïmporteerde olie maar ook voor andere producten, zoals kunstmest. Daarnaast veroorzaakt het conflict verlies van inkomsten van de honderdduizend arbeidsters in Koeweit en Irak; dus een belangrijke daling van onze vreemde valuta. Alles bij elkaar wordt onze buitenlandse schuldenlast nog zwaarder en zal daardoor het geweld in ons toch al zwaar geteisterde land toenemen.

Als er gesproken wordt over economische sancties, de verdediging van democratie en mensenrechten, dan is het terecht om de vraag aan de VS en Europa, inclusief Engeland, te stellen wat ze te zeggen hebben over de economische druk op Zuid-Afrika in de afgelopen jaren. Komen de VS en Europa alleen op voor de verdediging van mensenrechten als hun nationale belangen er bij betrokken zijn?

Misschien is het militair-industrieel complex dat profiteert van het onderzoek, de productie en verkoop van wapens gelukkig dat de dreigende recessie, veroorzaakt door de beëindiging van de koude oorlog, hen bespaard wordt. Maar wat is het lot van de 'desert shielders'?

Tissa Balasuriya hoopt dat de tussen al het wapengekletter verstomd gebleven krachten van godsdienst en humaniteit snel positie zullen kiezen 'voordat de wereld in een catastrofe wordt meegesleurd die veel erger is dan de verwisseling van dictators in Koeweit'.